

SÜLEYMÂN-NÂME-İ KEBİR'İN 32. CİLDİ ÜZERİNE*

Filiz KAYNAK¹

ÖZET

Firdevsî-i Rûmî; Fatih Sultan Mehmed, II. Bayezid ve Yavuz Sultan Selim olmak üzere üç padişah döneminde yaşamış önemli bir müelliftir. Süleymân-nâme-i Kebîr adlı eser, XV. yüzyılın sonları ile XVI. yüzyılın başlarında Firdevsî-i Rûmî tarafından kaleme alınmış 81 ciltlik büyük bir külliyyattır. Müellif eserinde, sadece Süleyman peygamberin hayatını değil; tarih, tıp, felsefe, ilm-i nücum, diğer peygamberlerin kıssaları, geometri, satranç taktikleri gibi birçok disipline kaynaklık edecek bilgiler vermektedir. Ansiklopedik mahiyet özelliği de gösteren bu eser, Firdevsî'ye uzun lâkabını kazanmasını sağlamıştır. Eserin yurt içi ve yurt dışı olmak üzere birçok nüshası bulunmaktadır. Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılmış olmasından dolayı dönemin dil özelliklerini de yansıtmaktadır. Eser aynı zamanda bazı yerlerde Osmanlı Türkçesine geçiş dönemi özellikleri de göstermektedir.

Bu çalışmada Firdevsî-i Rûmî'nin hayatına kısaca değinildikten sonra Süleymân-nâme-i Kebîr hakkında bilgiler verilecektir. Süleymân-nâme-i Kebîr'in 32. cildinin muhtevası, cildin dil dışı özellikleri, eserin Türk dili ve tarihi açısından önemi, Eski Anadolu Türkçesindeki yuvarlak ve düz ünlülü eklerin metindeki durumu ve eserin dil ve üslubu üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Firdevsî-i Rûmî, Süleymân-nâme, Eski Anadolu Türkçesi.*

* Bu çalışma "Firdevsî-i Rûmî, Süleymân-nâme-i Kebîr (32. cilt) Giriş, Tenkitli Metin, Dizin" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, filiz55kaynak@gmail.com

SÜLEYMÂN-NÂME-İ KEBÎR ON THE THIRTY-SECOND VOLUME

ABSTRACT

Firdevsî-i Rûmî was a prominent writer who had seen Sultanates during is lifetime, those of Mehmet the Conquerer, Bayezid II, and Selim I. He is best known for Süleymân-nâme-i Kebîr, his 81-volume magnum opus that he had started writing at the end of the 15th Century, and finished sometime during the beginning of the 16th Century. This encyclopaedic corpus would later be cited by many, and includes biographical details and parables about/from the prophet Solomon and his contemporaries, alongside writings on history, medicine, philosophy, astrology, geometry and chess tactics, among other topics. It also is what gained Firdevsî his longer nick name. Several of the set's copies can be found both in Turkey as well as abroad. What's more, while it is written in Old Anatolian Turkish, the period within which it was written marked the transition period into Ottoman Turkish. Therefore, it carries a number of linguistic features unique to both.

This study first will briefly touch upon Firdevsî-i Rûmî's life and works. Then, it shall explore Süleymân-nâme-i Kebîr at length—in particular volume 32, focusing not only on its content (including its language and style), but also on the condition/quality of its copies, its importance from linguistic and historical standpoints, and what form (Old Anatolian Turkish) rounded and unrounded vowels take in the text.

Keywords: *Firdevsî-i Rûmî, Süleymân-nâme, Old Anatolian Turkish*

GİRİŞ

Müellifin Hayatı

XV. yüzyılın sonları ile XVI. yüzyılın başlarında yaşayan Firdevsî-i Rûmî'nin hayatı hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Firdevsî eserlerinde genellikle farklı mahlaslar kullanmıştır. Bu sebeple araştırmacılar arasında tam bir uzlaşma sağlanamadığından kaynaklarda adı Firdevsî, Firdevsî-i Rûmî, Firdevsî-i Tavîl, Türk Firdevsî, Şerafeddin Musa, İlyas bin Hızır olarak geçmiştir.

Doğum tarihi 1453 olarak bilinen Firdevsî'nin doğum yeri, bugün Balıkesir sınırları içerisinde bulunan Edincik'in Belkis Pınarı bölgesidir. Hayatını Manisa, Bursa, Edincik, Balıkesir civarlarında geçiren Firdevsî, yaşadığı dönem boyunca kendini birçok alanda geliştirmiştir. Öğrenimini Bursa'da tamamlamıştır, bu yüzden kaynaklarda Bursalı olarak geçmektedir (İsen 1999: 178). Kendisini tasavvufî alanda da geliştiren Firdevsî, Simavlı Nakşi şeyhi Abdullah İlahî'den el alarak tarikata girmiştir (Köprülü 1996: 128). Kutb-nâme adlı eserinde de herhangi bir eğitim almadığını ve marifet yolunda ilerlediğini dile getirmiştir (Kutb-nâme; 1b, 2a) (Olgun-Parmaksızoğlu 2011: 2).

Firdevsî'nin ölüm tarihi ile ilgili kesin bilgi mevcut değildir. Araştırmacılar bununla ilgili tahminlerde bulunsalar da Süleymân-nâme-i Kebîr'in Fatih Millet Kütüphanesi'nde yer alan 81. cildinde, 1512 yılında İstanbul'da yaşadığı anlaşılmaktadır.

Eserleri²

Firdevsî-i Rûmî birçok alana hitap eder nitelikte eserler ortaya koymuştur. Münazara-i Seyf ü Kalem'de 72 eseri olduğunu dile getirmektedir (Büke 2015: 5). Günümüzde elimize ulaşan eser sayısı hakkında farklılıklar bulunmaktadır. M. Ata Çatıkkaş 18 (2015: 23), İbrahim Olgun ve İsmet Parmaksızoğlu 12 (2011: XV), Sezer Özyaşamış Şakar ise 20 (2009: VIII) eseri olduğunu dile getirmektedirler.

Süleymân-nâme-i Kebîr

Firdevsî'nin Süleymân-nâme-i Kebîr'i diğer eserlerine nazaran kapsam ve içerik yönünden en hacimli olanıdır. Bu büyük külliyatta genel olarak Hz. Süleyman ve onun etrafında gerçekleşen olaylar anlatılıyor olsa da din, tasavvuf, ahlak, nasihatler, kültür, tarihî bilgiler, mitoloji, geometri, satranç taktikleri gibi konulara da sıklıkla yer verilmiştir. Eserin hangi padişah döneminde yazılmaya başladığına dair farklı görüşler mevcuttur. Halil İbrahim Usta, müellifin eserini Fatih Sultan Mehmet döneminde başlayıp padişahın ölümüne kadar 7 cildini tamamladığını, sonrasında II. Bayezid tahta çıktığında onun isteği üzerine eseri tekrar yazmaya devam ettiğini dile getirir (2009: 64). Fakat Latifî eserin Sultan Bayezid'in emri üzerine yazıldığını belirtir: "*Sultan Bayezid emriyle Süleyman-nâme'yi nam-ı şerîfine nazm ve nesr üzere cem idüüp kütüb-i münzelede ne kadar hikâyât ve esmâr (gece masalları, kıssaları hikâyeler) var ise...*" (Genç 1995: 12). Fuad Köprülü de bu bilginin doğruluğunu kabul etmiştir (1996: 28).

² Yazının diğer eserleri hakkında detaylı bilgi için bk. Çatıkkaş 2009; Biçer 2006; Gök 2019.

Eserin hangi padişah döneminde yazıldığı konusunda ihtilafların bulunmasının yanı sıra kaç ciltten oluştuğu konusunda da farklılıklar bulunmaktadır. Bu büyük külliyyatın 81 cildi bulunmaktadır. Fakat tamamının kaç cilt olduğu bilinmemektedir. Bunun nedeni ise hem müellifin ciltlerde farklı sayılar vermesi hem de tezkirecilerin farklı bilgilendirme yapmalarıdır. Müellif, Hayât u Memât'ın 4b varlığında “*Süleymân-nâme-i Kebîr'ün ol târih-i a'zam-ı dil-pezirün seksen ikinci cildini bitürmüş idüm.*” (Çalışkan 2019: 34) ifadelerinin kullanır. Bunun yanında 81. cildin sebeb-i telif bölümünde Allah'ın 99 ismine hürmeten eserini 99 cilt olarak planladığını dile getirir (Çelik 2010: 2). Tezkirelerdeki bilgiler de şu şekildedir: Latifi 360 cilt olduğunu belirtirken (2000: 425), Kınalızâde ise 380 (1981: 745) olduğunu söylemektedir.

Eseri aslında 99 cilt olarak tasarlayan Firdevsî, 81. cildi tamamlamış ve 82. cildi tamamlamayıp yarıda kalmıştır. Bir yılı 366 günü olarak düşündüğünden dolayı cüz sayısını 366 olarak vermiş ve metni 495 meclis olarak planlamıştır. Ancak bu meclislerin 405'ini tamamlayabilmiştir (Biçer 2005: 54).

32. Cildin Dil Dışı Özellikleri

Topkapı Sarayı Nüshası

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Hazine 1528'de kayıtlı olan nüshada; 31,32,33,34,35,36. ciltler yer almaktadır. Tüm ciltler toplam 378 varaktan oluşmaktadır.

Üzerinde çalışılmış olunan 32. cilt ise 69 varaktır. Harekeli, güzel bir nesih hattı ile yazılmıştır. İlk sayfa 15, 59b ve 67b sayfaları 22, diğer sayfalar ise 21 satırdan oluşmaktadır. Ciltte 1b-22a / 32a-41b ve 61a-69b arasında ayetlere ve başlıklara yer verilmeyip, 22a-31b / 41a-60b varakları arasında ise yer verilmiştir. Aynı zamanda başlıklar kırmızı mürekkeple yazılıp, hareketler ise yeşil mürekkeple gösterilmiştir. Yer yer tam tersi olarak ayetlerin ve başlıkların yeşil, hareketlerin ise kırmızı mürekkeple yazıldığı görülmektedir. Nüshada kenar çizgileri yer almaktadır. 560 mm en ve 390 mm boydan oluşmaktadır. Derkenar bulunmamaktadır. Nüshanın “b” yüzlerinin sonunda diğer sayfanın takip kelimesi yer almaktadır.

İstanbul Belediye Yazmaları Nüshası

İstanbul Belediye Yazmaları Muallim Cevdet Kütüphanesi B: 26' da kayıtlı olan nüsha 118 varaktan oluşmaktadır. Üzerinde çalışmış olduğumuz 32.cilt, eserin 69 varlığını teşkil etmektedir. İlk sayfa 15 satırdan oluşurken 59b ve 67b'de 22 diğer sayfalar da ise 21 satır bulunmaktadır. Harekeli bir nesihle yazılmış ve oldukça okunaklıdır. Cildin 1b/ 2a ve 2b sayfaları eksiktir. Der kenarlara yer verilmeyen cilt 350 mm boy ile 380 mm eninden oluşmaktadır. Varakların bazılarının “b” tarafında diğer varığın takip kelimesi yer almaktadır. Başlıklara, ayetlere baştan sona yer verilerek kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. Cildin sayfaları oldukça yıpranmış ve hasar görmüştür.

Eserin Muhtevası

32. ciltte genel olarak Hz. Süleyman ve çevresinde meydana gelen olaylar yer almaktadır. Kurgu, hayal dünyası ile gerçeklik arasında ince bir çizgide ilerlemektedir. Hz. Süleyman'ın Sivas Kalesi'ni alabilmek için Rum imparatoru ile yaptığı mücadele ve bu mücadelede hüdhüd ve diğer kuşların ona yardımları; dev, şeytan, cin ve peri gibi mahluklarla savaşması, Şeytan'ın Sam Süvar'ı öldürme teşebbüsleri, Hızır Peygamber'in gelip onu kurtarması, Hz. Süleyman'ın, hükümdarlığını elinden almak isteyen birçok kişi ile mücadelesi genel olarak olayların çerçevesini

oluşturmaktadır. Bu ana konular anlatılırken ara bölümlerde ise Hz. İbrahim'in oğlu Hz. İsmail'i kurban ediş hikâyesi, Hz. Meryem kıssasından küçük bir bölümle birlikte hak dinine inanılmasının gerekliliği anlatılmaktadır. Firdevsî aşağıdaki mısralarda Süleymân-nâme'nin hikmet dolu olduğunu, hiçbir kitapta yer almayan acayıpliklerin, olağanüstülüklerin bu kitapta yer aldığını, hiçbir Rum ülkesinde böyle bir kitap olmadığını, kitapta neler dile getirdiğini övgü dolu sözlerle anlatmaktadır:

*“Çoğ ‘acāyibler didüm iy kāmīyāb
Tolu hikmet sözi birle bu kitāb
Ne Süleymān mişli geldi bir emīr
Ne Süleymān-nāme mişli nüşha bir
Kim Süleymān gördügin görmedi hiç
Şāh Sikender dağı ayla ir ü giç
Ol ‘acāyib ol ğarāyib bunda var
Hiç kitābda yoğdur ammā anda var
Sözüme şahid durur şeyh ü şeyāb
Milk-i rūmda yoğdur işbu kitāb
Eyledüm te’lif aqlamaz haķīr
Bende gördi pādīşāh dağı ve bir
Hağ Te’ālā irgürürse yarına
Tuş olursaq dostān didārına
Çarğ-ı devrān virürise mühleti
Mevt elinden bulursam vüs‘atı
Bākī meclisden diyevüz hoş haber
Ne haber kim ola ma‘nide güher
Ne güher kim bu Süleymān defteri
Ol ‘aden baħrinüñ olur cevheri
Zi-güher kim mişli yoğdur kāmurān
Ruğ‘a birle götürür pīr ü cevāb...” [26a/1]*

32. Ciltteki Ana Hikâyenin Özeti

Eserde Hz. Süleyman'ın askerleri Sivas Kalesi'ni alabilmek için Rum imparatoru ile savaşmaktadır. Bu sırada hüdhüd kuşu savaşı görür ve o tarafa doğru ilerlerken Hz. Süleyman hüdhüdün geldiğini fark eder. Lokman-ı Hâkim'e hüdhüdün geldiğini ve diğer kuşların da simurg ile geleceğini söyler. Lokman-ı Hâkim de onlara ancak dev, cin, peri gibi varlıkların yardım edebileceğini, kuşların onlara bir yardımı olamayacağını dile getirir. Hz. Süleyman hüdhüde gelmesi için işaret eder. Hz. Süleyman hüdhüd kuşu ile konuşurken onların çevresinde bulunanlar Hz. Süleyman'ın kuş dili bildiğini görüp hayran kalır. Bilginler, vezirler ve birçok kişi bu kuş türlerinin kaleyi alabileceklerine inanmazlar. Bunlara karşılık hep birlikte kaleyi fethedebileceklerini dile getirir. Sonrasında kaknusun yanına gider. Kaknus kuşunun huzuruna çıkarak Hz. Süleyman'ın ondan yardım istediğini ve Sivas Kalesi'nde bulunan düşmanların helak edilmesini gerektiğini söyler. Kaknus kuşu kabul eder. Hüdhüde, Hz. Süleyman'ın yanına gitmesini, kaleyi fethedip oradakileri de helak edeceklerini söyler. Kaknus kuşu bir de sabah olunca kaleye bir elçi gönderilmesini ve orada bulunanların kaleden çıkmaları gerektiğini, eğer çıkmazlarsa bir kuş tayifesinin gelip onları helak edileceklerini de söylemesini ister. Hüdhüd, hemen Hz. Süleyman'ın yanına gider. Durumu anlatır. Hz. Süleyman, Rum imparatoruna elçi gönderir. Elçi, Sivas Kalesi'ne giderek imparatora buradan çıkmaları gerektiğini, aksi takdirde kuş tayifesinin kaleyi fethedeceğini söyler. Rum imparatoru bu sözleri duyar ve kahkaha atar. "Hz. Süleyman kaleyi ademoğullarıyla alamadı kuşlarla mı alacak!" diye dalga geçer. İmparator, isterse ademoğulları, isterse kuşlar isterse de cin, peri gibi mahluklar gelsin buradan çıkmayacağını belirtir. Elçi, Hz. Süleyman'a gelerek Rum imparatorunun söylediklerini anlatır. Hz. Süleyman üzülür ve kuşlar kaleyi almazlarsa halk arasında gülünç duruma düşeceğini belirtir. Hüdhüd de üzülmemesi gerektiğini ve kaleyi alacaklarını emin bir şekilde dile getirir. Hüdhüd sonra kaknus kuşu ile görüşür. Kaknus bütün kuşları çağırır. Sivas Kalesi'nin fethetmeye gideceklerini söyler. Sabah olduğunda tüm kuş türleri Sivas Kalesi'ne doğru yola çıkarlar. Diğer taraftan da Rum imparatoru savaş hazırlığı içerisinde. Hz. Süleyman ise kuşları beklemektedir. Tam o sırada binlerce kuş gökyüzünü sarmış vaziyette Sivas Kalesi'ne doğru gelmektedir. Rum imparatoru, bunu görünce çok şaşırır. Hz. Süleyman'a itaat etmeyi düşünür. Fakat o sırada şeytan pîr şekline girer ve imparatorun yanına gider. Ona kuşların insana musallat olmayacağını, bunun Süleyman'ın bir oyunu olduğunu ve gelenlerin kuş şekline girmiş cin, peri olduğunu, onları topla tüfekte öldürmesini söyler ve ortadan kaybolur. Hz. Süleyman'ın askerleri aşağıdan, kuşlar ise havadan, kaleye saldırırlar. Kuşların kimisi gagalarıyla, kimileri de ayaklarına taşlar alıp kaleye atarlar. Kaledeki birçok düşman askerini helak ederler. Kimisinin gözlerini çıkarırlar, bağırsaklarını deşerler, kimisini de parçalara ayırırlar. Rum imparatoru kaçarken kaknus kuşu onu yakalar. Hz. Süleyman'ın huzuruna getirmek için yola çıkar. Diğer kuşlar da onu görüp hepsi birer düşman askerini alıp onun peşinden giderler. Tutsaklarla birlikte Hz. Süleyman'ın huzuruna çıkarlar. Kuşlar kendi dillerince ona dua ederler. Cellat, Rum imparatorunu Hz. Süleyman'ın yanına getirir. Rum imparatoru kendisinin affedilmesi için Hz. Süleyman'a yalvarır. Hz. Süleyman da Lokman-ı Hâkim'e, Uyaser Peygamber'e, Nasen Peygamber'e, Rum imparatoruna ne yapmaları gerektiğini sorar. Hepsine ona fırsat verilmemesini ve öldürülmesi gerektiğini dile getirirler. Rum imparatoru öldürüleceğini anlayınca kaknus kuşuna bakıp inleyerek ağlar. Kaknus kuşu, imparatorun affedilmesini diler. Hz.

Süleyman onun hatrına imparatoru affeder. Hz. Süleyman, imparatorun Müslüman olması şartıyla da Rum ülkesini ona vereceğini söyler. İmparator ise ölünceye dek onun hizmetinde kalacağına dair söz verir. Ayrıca Rum imparatoru Sivas Kalesi'nde bir rahip olduğunu ve bahse girerse ve onu yenerse iman edeceğini söyler. Hz. Süleyman da ona mühlet verir. Sonrasında kuşların tümü , Hz. Süleyman'ın huzuruna çıkıp ona dua etmek isterler. Fakat Hz. Süleyman hangi kuş cinsini huzuruna çağırırsa, diğer kuşlar incinecektir. Kaknus bunu Hz. Süleyman'a söyler. Hz. Süleyman kura çekmelerini ister. Kabul ettikleri takdirde kura sonucunda hangi kuş türü önce çıkarsa onunla görüşeceğini, sonrasında ise diğerleriyle görüşeceğini belirtir. Kaknus kuşu bunu, kuşlara iletir. Kuşlar kura çekmeyi kabul ederler. Sonrasında yemekler yenilir. Diğer yandan Rum imparatoru, Rum ülkesinin Hz. Süleyman'a ait olduğunu ve kendisinin de Hz. Süleyman'a itaat edeceğini söyler. Hz. Süleyman da Sinop Kalesi'ne gitmesini, kırk gün sonra orada buluşup düşmanlara karşı birlikte savaşıcaklarını dile getirir. Fakat imparator bunu kabul etmez. O, Hz. Süleyman'ın hizmetinde kalmak ister. Bu durumda imparator, oğlunu Sivas Kalesi'ne gönderir. Kendisi de orada kalır. Yunan diyarını birlikte yenmeye, fethetmeye karar verirler. Yunan şahı, altı memleketin hükümdarıyla görüşürken bir casus gelip Rum imparatorunun Hz. Süleyman'a yenildiğini, kuşların ona yardım ettiğini söyler. Diğer taraftan Hz. Süleyman, askerleriyle Yunan diyarına doğru yola çıkar. Kuşlar da onlarla birlikte gider. Tarsus sahrasına varıp orada çadır kurarlar. Hz. Süleyman, kaknusa her kuş türünden ikişer çift getirmesini ister. Kaknus, kuşları getirir. Hz. Süleyman'ın huzuruna çıkarır. Kuşlar, Hz. Süleyman'a dua eder. Hz. Süleyman, Mısır sultanı Celalettin'e bir name yazdırır. Namede kendisinin geldiğini, Mısır Sultanının ne durumda olduğunu kendisine bir name ile geri dönüş yapmasını ister. Bunu hüdhüd kuşu ile gönderir. Hüdhüd kuşu, nameyi Mısır sultanına ulaştırır. Sultan, nameyi okuyup Yunan şahının kaç askeri olduğunu, nerede bulunduğunu ve İlyavü Şah'ın sağ olduğunu belirten bir name yazıp Hz. Süleyman'a gönderir. Hüdhüd, nameyi Hz. Süleyman'a iletir. Hz. Süleyman savaş hazırlıklarına başlar. Ana hikâyeye burada sona erer.

32. Cildin Türk Dili Tarihindeki Yeri ve Önemi

Firdevsî-i Rûmî'nin yazmış olduğu Süleyman-name-i Kebîr adlı eseri, Türkçenin söz varlığı açısından oldukça dikkate değer bir eserdir. Bu konu üzerinde çalışma yapan araştırmacılara büyük bir dil malzemesi sunmaktadır. Süleyman-name-i Kebîr'in üzerinde çalışmış olduğumuz 32. cildinin ses ve şekil özelliklerine bakıldığında, Eski Anadolu Türkçesi özelliklerini yansıttığı görülmektedir. Fakat eser, XV. yüzyılın sonları ile XVI. yüzyılın başlarında yazılmış olması hasebiyle Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş özellikleri de göstermektedir.

Aşağıda dönemin dil özellikleri bakımından yuvarlak ünlü eklerin ve düz ünlü eklerin metindeki durumuna yer verilmiştir.

Eski Anadolu Türkçesinde Yuvarlak Ünlü Eklerin Metindeki Durumu

1. Fiilden Fiil Yapma Eki “-dUr/ -dlr” : Metinde “-dUr” şekli çoğunlukta “-dlr” şekline yalnızca iki yerde rastlanılmaktadır. “-Dur, -dür” yuvarlak ünlülü ekler Eski Anadolu Türkçesinin karakteristik özelliklerinden biridir. “-Dlr” şeklinin olması ise ekin kalınlık-incelik, düzlük-yuvarlaklık bakımından uyuma girmeye çalışmasıdır.

çöz-**dür**-üp, (46a/17), dön-**dür**-üp (44a/9), bil-**dür**-düm (67b/19), helâk it-**dür**-meyesin (29a/13), baḡ it-**dür**-sem (15a/11), incit-**dür**-me-ḡüz (44a/14), in-**dür**-üp (48a/11)

2. Fiilden Fiil Yapma Eki “-Ur” : Metinde yalnızca yuvarlak şekli bulunmaktadır.

düş-**ür**-diler (8a/9), bit-**ür**-ürseḡ (6b/3), geḡ-**ür**-üp (8b/15)

3. İlgi Hâli Eki “-Uḡ / -nUḡ”: Bu ek ünsüz ile biten kelimelerden sonra “-Uḡ”, ünlü ile biten kelimelerde “-nUḡ” şeklindedir. Metinde yalnızca yuvarlak şekli ile mevcuttur.

cihân-**uḡ** (25b/10), uzḡun-**uḡ** (22a/14), ‘âlemler-**üḡ** (38a/1), âfitâb-**uḡ** (18b/1), ba‘ zısı-**nuḡ** (27b/18), borı-**nuḡ** (42b/15), ḡapı-**nuḡ** (11b/6), ḡaya-**nuḡ** (62a/1)

4. İsimden İsim Yapma Eki “-IU”: Metinde yalnızca yuvarlak şekli ile mevcuttur.

ḡuşa-**lu** (52b/6), şu-**lu** (60a/2), mertebe-**lü** (60b/15), sa‘ âdet-**lü** (66b/17), devlet-**lü** (66b/17) çadır-**lu** (44a/10), göz-**lü** (8b/14)

5. I. Teklik Şahıs Görülen Geçmiş Zaman Eki “-dUm” : Metinde yuvarlak şekli ile mevcuttur.

aḡla-**dum** (19a/20), cem‘ kııl-**dum** (56b/13), ḡorḡ-**dum** (32b/19), çek-**düm** (68a/7), âzâd eyle-**düm** (49b/12), def‘ eyle-**düm** (68a/9)

6. II. Teklik Şahıs Görülen Geçmiş Zaman Ekleri “-dUḡ/ -dUḡUz”: Metinde yuvarlak şekli ile mevcuttur.

bul-**duḡ** (34a/18), çık-**duḡ** (67b/1), ḡazan-**duḡ** (25b/16), bil-**düḡ** (10a/2), ibdâ‘ eyle-**düḡ** (69a/16), ḡarâr vir-**düḡ** (66a/2), vir-**düḡ** (66a/6)

7. I. Çokluk Şahıs Görülen Geçmiş Zaman Eki “-dUḲ”: Metinde yuvarlak şekli ile mevcuttur.

bul-**duḡ** (32a/3), şan-**duḡ** (31b/19), uḡ-**duḡ** (31b/13), zamet kııl-**duḡ** (17a/1), bil-**dük** (23a/17), çâk eyle-**dük** (7b/16), söyleş-**dük** (31b/18)

8. Geniş Zaman Eki “-Ur”: Metinde yuvarlak şekli ile mevcuttur.

ḡaḡıl -**ur**-dı (20a/20), teferrüç kııl-**ur**-lar (52b/7), gel-**ür** (14b/5), vir-**ür**-em (12a/9), yitüş-**ür**-di (21a/19)

9. II. Teklik ve Çokluk Şahıs İyelik Ekleri “-(U)ḡ / -(U)ḡUz”: Metinde geneli yuvarlak şekli ile mevcutken “-İḡ” şekline de rastlanılmaktadır.

cemâl-**üḡ** (47a/8) ad-**uḡ** (7b/14) günâh-**uḡ** (50a/2), kefen-**üḡüz** (46a/14,) mu‘ cizât-**ıḡ**-ıla (24a/11)

10. I. Teklik ve Çokluk Şahıs İyelik Ekleri “-(U)m / -(U)mUz”: Metinde çoğunlukla yuvarlak şekli ile mevcutken, “-İm” şekline iki, -İmlz şekline de bir yerde rastlanılmıştır.

aḡvâl-**üm** (29b/20), el-**üm** (68a/9) ‘ömr-**üm** (19a/10), vaḡan-**umuz**-dan (31b/21), günâh-**umuz** (17b/3) cism-**ümüz**, (21a/10), göḡl-**ümüz** (40b/11), oḡl-**ım**-ı (57b/6), nâm-**ımız** (2a/6), sav-**ım**-ı (69a/7)

11. I. Çokluk Şahıs Eki (emir ve şartta) “-vUz” : Metinde yalnızca yuvarlak şekli mevcuttur.

ḡalaş olursa-**vuz** (69a/14), ḡonarsa-**vuz** (31a/14), ḡapa-**vuz** (29a/10), vire-**vüz** (3b/17), bil-**evüz** (24a/14), ḡaber di-**yeüz** (26a/6), îmân getür-e-**vüz** (21b/18)

12. I. Çokluk Şahıs Emir Eki “-AlUm”: Metinde yalnızca yuvarlak biçimi mevcuttur.

bul-**alum** (31b/20), şöbet kııl-**alum** (28b/18), var-**alum** (3b/19), getir-**elüm** (47b/11), geç-**elüm** (55a/3), gör-**elüm** (55a/4), gönder-**elüm** (50b/21)

13. Zarf Fiil Eki “-Up / -UbAn”: Metinde yuvarlak şekilleri mevcutken yalnızca bir yerde “-ıp” şekline rastlanılmıştır.

ur-**up** (55a/12), du‘ā kııl-**up** (56a/3), in-**üp** (58b/4), çek-**üp** (60a/1), hüküm id-**üben** (55a/17), yaz-**uban** (64b/18), koy-**uban** (25b/1), kur-**ıp** (13b/13)

14. Fiilden İsim Yapma Eki “-U ”:

öl-**ü** (21b/16)

15. Fiilden Fiil Yapma Eki “-gür ”: Metinde bu ekin –gür şekli bulunmamaktadır.

ir-**gür-** (27b/5)

16. Emir Eki “-sUn / -sUnlAr”: Metinde yuvarlak şekli mevcutken bir yerde “-sin” şekline rastlanmaktadır. “-sun/ -sunlar” eklerinin yuvarlak olması Eski Anadolu Türkçesinin karakteristik özelliklerinden biridir. “-sin” şeklinin olması ise düzlük-yuvarlaklık, kalınlık-incelik bakımından uyuma girmeye çalışmasıdır.

çık-**sun** (11b/5), sakla-**sun** (14b/19), var-**sun** (57b/18), gel-**sün** (12a/4), yürütme-**sün** (13b/4), yi-**sünler** (51a/8), gel-**sünler** (3b/17), toldur-**sunlar** (4b/19), kalç-**sunlar** (28a/14), yardım it-me-**sin** (15a/13)

17. Bildirme Eki “-dUr / -dUrUr”: Metinde -dUr/ -dUrUr şekline rastlanılmamaktadır.

Süleymân-**dur** (29a/4), ağacı-**dur** (31a/10), fermân-**dur** (32b/14), hilâti-**dür** (34a/11), nesne-**dür** (37a/18), cesed-**dür** (53a/12), bu **durur** (29a/7), ‘âlem-**durur** (31b/13), yâkût-**durur** (36a/20)

Eski Anadolu Türkçesinde Düz Ünlülü Eklerin Metindeki Durumu

1. Belirtme Hâl Eki “-I”: Uyuma tabi değildir. Sadece “-I” şekli mevcuttur.

cism-i (18a/3), kahr-ı (52a/13), kalқан-ı (7a/9), kaşr-ı (53b/14), meydân-ı (14a/11), naş-ı (64a/7), kūs-ı (39a/4)

2. III. Teklik Şahıs İyelik Eki “-(s)I”: Uyuma tabi değildir. Sadece “-sI” şekli mevcuttur.

‘amel-i (24b/9), ciger-i (48a/10), diz-i (54a/20), ‘âkıbet-i (24a/13), söz-i (12/17), arka-sı-na (25a/17), alaca-sı-nun, (60b/19), ata-sı (6a/10), ana-sı (22a/18), bende-si-yem (64a/8), çeri-si (4a/7), çevre-si (37b/9)

3. Soru Eki “mI”: Metinde sadece “mI” şekli mevcutken “mU” şekline rastlanılmamıştır.

olmadı **mı** (14b/13), hayf olmaya **mı** (55b/9), du‘ā **mı** 66a/3, düşmân **mı** (26b/13), Sîmurğ **mı** (30a/4) âdem **midür** (19b/5), dîvâne **mi** (53b/16), hengâme **mi** (53b/18)

4. Emir Kipi 2. Tekil Şahıs Eki “-gIl”: Metinde “gIl” şekli mevcuttur.

barış-**gıl** (16b/20), oğu-**gıl** (17a/13), hâzır ol-**gıl** (13a/3), ‘âmil ol-**gıl** (13b/8), haber vir-**gıl** (30b/17) gönder-**gil** (39b/12), amân iste-**gil** (17a/9) ‘arz eyle-**gil** (12b/6)

5. Zarf Fiil Eki “-Inca”: Metinde sadece “-Inca” şekli mevcutken “-Unca” şekline rastlanılmamıştır.

çık-**inca** (43b/15), ayır-**inca** (9b/6), şükür kııl-**inca** (44a/5), gel-**ince** (34b/17), bitme-y-**ince** (47b/4), geç-**ince** (9b/21), öl-**ince** (49b/15)

6. III. Teklik Şahıs Çekiminde Görülen Geçmiş Zaman Eki: Metnin genelinde “-dı” şekli mevcutken, “-du” şekli bir yerde bulunmaktadır.

bıraç-dı (67a/21), râm ol-dı (58a/17), açıl-dı (55a/9), renc ol-dı (57a/5), selâm vir-di (18b/21), bil-di (55b/5), belür-di (41a/12), sevin-di (16b/11), dur-du (25b/12)

7. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki “-miş”: Metinde sadece düz ünlülü şekli bulunmaktadır.

bezen-miş (55b/10), depele-miş (3a/10), bünyād it-miş (55b/5), çekil-miş (11a/12), buyur-miş (42a/11) cem‘ ol-miş (30b/12), çınla-mış (16b/6), çürü-miş (21b/14)

8. Teklik ve Çokluk II. Şahıs Ekleri “-sın / -sız”: Metinde sadece düz ünlülü şekli bulunmaktadır.

cömerd ol-a-sın (11a/3), da‘ vet kıl-a-sın (12b/3), dilek bul-a-sın (36a/10), emr ide-sın (41b/17), fermân vir-e-sın 38b/16, işkence vir-e-sın (15b/9), āgâh ola-sız (41a/4), helâk ide-sız (28b/19), söyleş-ür-sız (41a/8)

9. II. Teklik Şahıs Bildirme Ekleri “-sın”: Metinde sadece düz ünlülü şekli bulunmaktadır.

pâdişeh-sın (47a/2) Süleymân-sın (63b/21)

Eserin Dil ve Üslubu

I. Üzerinde çalışılmış olunan 32. cildin Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi (Hazine 1528) ve İstanbul Belediye Yazmaları Muallim Cevdet Kütüphanesi (B.26)’nde olmak üzere iki nüshası bulunmaktadır. Müellif 32. Cilde, Hz. Süleyman ve Sebe’ melikesi Belkis kıssasından bahseden Neml suresi 31. ayet ile başlar.

“İnnehu min Süleymâne ve innehu bismi’l-lâhi’r-rahmâni’r-rahîm ellâ te‘lû ‘aleyve ve ’tûni müslimîn”

Sonrasında diğer ciltlerde olduğu gibi 32. ciltte de Allah’a şükür ve dua ile devam eden bir varaklık tevhid ve Hz. Muhammed’in övüldüğü naat bölümü yer almaktadır. Yazar, cilde *“Süleymân Nâmenüñ Yüz Elli Altıncı Meclisinüñ Žikrindedür”* meclis başlığıyla asıl metne giriş yapmıştır. Fakat hikâyeye doğrudan nesirle başlamaz. Öncelikle 12 beyitlik bir manzum kısım vardır ve sonrasında gelen *“Dâsitân-ı Sîmurğ ve Murğân ve Kışşâ-yı İşân bî-Şavli Loqmân-ı Hakîm İbn-i ‘ād Naqlince Cândan Râviyân-ı Aĥbâr ve Nâkilân-ı Muĥtâr”* başlığı ile birlikte asıl hikâyeye giriş yapar.

Eserin ilk ve son bölümlerinde oldukça sanatlı ve ağır bir dil kullanılmıştır. Hikâyelerin asıl kısımları nesir bölümlerinde anlatılırken, nazım bölümlerinde ise anlatılan hikâyeler devam ettirilmiş ya da özeti verilmiştir. Nesir kısımlarda sade bir Türkçe kullanılırken nazım kısımlarda Arapça-Farsça kelime ve tamlamaların sıkça kullanılması metnin anlaşılabilirliğini zorlaştırmıştır. Firdevsî’nin şairlik yönünün zayıflığı çok fazla hissedilmektedir.

II. Metnin tümünde genel olarak hikâyeler yarıda kesilip farklı bir hikâyeye başlanmıştır. Bu durum, olayların birbirinden bağımsız şekilde oluştuğu fikrini uyandırır da metnin tamamına bakıldığında bütünlük olduğu görülmektedir. Müellifin bu şekilde bir yol izlemesi, eserini tekdüzeliğinden kurtarıp merak unsurunu canlı tutmayı hedeflediğini akla getirmektedir.

“Süleymân eyyâm-ı devletine du‘â kıldılar ve ĥalka daĥı Süleymân yasaĥ kıldı kim iy (6) ol kişinüñ ĥâline kim bir kuşa kaşd ide diyüp işmarladılar bunlar bunda (7) ammâ kim bizüm kışşamuz ol yaĥadan Yünân şâĥına geldi nite çünkim” [58b]

“[...] eydür kim Süleymân hazreti ‘aleyhi’s-selâm bunda ceng yiri içinde ammâ kim bizüm (10) **kuşşamuz ez-ân cânib Sām Sūvāra geldi**” [65a/9]

III. Kalıp sözler, bir fikri ortaya koyarken onu daha etkili kılmak için başvurduğumuz ifadelerdir. Bu söz birlikleri millî kültür değerlerini yansıtmalarının yanı sıra anlama derinlik ve etkileyicilik de katmaktadır. Müellif, eserini yazarken bunlardan oldukça faydalanmıştır. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

‘**aqlm al**’-“ aklını kullanamaz hâle gelmek”.

“Fitneyle mālîkūñ ‘**aqlm alur**” [17a/13]

‘**aqlı başına gel**’- “kendine gelmek.”

“Bir zamāndan şoñra yene ‘**aqlı başına geldi**”. [10b/20]

‘**aql iriş**’- “aklına uygun gelmek, anlamak.”

“Kudretidür qādirūñ bî-ḥad şaḥā yoqdur gümān

Hikmetine ‘**aql irişmez** yok durur pāyān u ḥadd” [18b/8]

başından ‘aqlı git’- “kendinde olmamak.”

“Za‘iflik virürdi ki **başından ‘aqlı giderdi**” [20b/13]

‘aqlın başına dir- “kendine gelmek”.

“Tiğ-zenler ceng yarağın düzedür

“Kāhir bin Sām ‘aqlın başına diridi ol aradan bir menzil ilerü vardı” [11a/9]

‘**aqlı şaş**’- “düşünemez duruma gelmek”.

“Nice insān cin ola ‘**aqlı şaşar**” [66b/7]

ağır gel’- “gücüne gitmek, onuruna dokunmak.”

“Bu söz Ündülüs şāhına **ağır geldi**” [14b/15]

and iç’- “bir şeyi yapmaya veya yapmamaya söz vermek, yemin etmek”.

“‘Aqīm-i Cāzū dīnince **and içdi** kim Sāmı helāk eyledük didi” [7b/18]

cān vir’- “ölmek.”

“Ne ḥū sultān himmet idüp **viridi cān**

Ne ḥū vardur dergehinde ‘**itibār**” [14a/2]

Eli bağlu cigeri tağlu “**çaresiz, acı içinde.**”

“Kayşeri **eli bağlu cigeri tağlu** tapuña getürdük.” [48a/9]

gönül vir- “bütün bağlarıyla bağlanmak.”

“*Āhîret yarağını pes kılasın / Kāmilsen dünyeye virme gönül*” [57a/8]

göz gözi gör- “her yeri görebilmek; hava aydınlanmak”

“*Aleş şabāh oldı göz gözi gördi*” [15b/17]

gönülден geç- “(bir şey) şöyle ya da böyle olabileceğini düşünmek”

“*Kim gönülден geçmezidi ben ölem*

Nā-gehān irdi baña bir gün ecel” [56b/14]

gönüller içinde yir it- “birilerinin sevgisini, güvenini kazanmak”.

“muhabbeti gönüller içinde yir ide” [22b/5]

gönüllerine gir- “birilerinin sevgisini, güvenini kazanmak.”

“Süleymān anlaruđ gönüllerine gireydi gelüp cümlesi Süleymāna iṭā‘ at ideydi” [26b/14]

günāhları boynuğa “bu işte bir günah varsa, beni buna yöneltenindir, ben karışmam, sorumluluk ona düşer” anlamında söylenir.

“kırılan ādemüň günāhları boynuğa diyüp du‘ ā kıldı” [17b/5]

hāke şal- “toprak etmek, yok etmek.”

“Hākkuň emri bu ki özüň bī-cān idem

hāke şalup cismüñi penhān idem” [56b/16]

hāl ü hātır soruş- “bir kimseye ‘nasılsınız, ne durumdasınız vb.’ anlamında nezaket, ilgi soruları yöneltmek”

“Sāmıla görüşdi hāl ü hātır soruşdı ikisi bile oturdılar” [67a/4]

Kā‘ beyi gönlin yıķ- “bir kimseyi üzme, gönlünü incitmek.”

“*Cinnī rām itdi melek insān mı olmađ diler*

Kā‘ beyi gönlin yıķup Firdevsünüň itdi hārāb” [53b/17]

қан дök- “yaralamak, öldürmek.”

“*Қатl itmek şāhları erlik degül*

Kim olur қан дökmeğün çoқ зарarı” [49a/18]

yol gözet- “bir şeyin olmasının ummak.”

“*Қаһбезенлер қаçмаға yol гөзедür*” [13a/20]

yüz çevür- “gösterdiği ilgi ve yakınlığı kesmek.”

“aña göründüm şaқın aldanma Hākk te‘ ālādan yüz çevürme didim.” [67b/18]

añıl añıl “yavaş yavaş”

“*Kāmilsen dünyeye virme gönül*

Dünyeden çek elüñi añıl añıl” [57a/8]

azın azın “azar azar”

“*dem içre olmaz azın azın olur velikin Keykubâdıçun ğam yimeyesin.*” [27a/17]

ikin ikin “ikişer ikişer”

“*Arab u ‘Urebâ münâfıkları ‘Amâlika hâsidleri ikin ikin olup*” [40b/16]

ķaba ķaba “kaba kaba, kabaca”

“*Ahdil cinn Simurğ süvâr yirinden ķara tağ gibi deprenüp ķaba ķaba çağırup...*” [9a/19]

ķıçın ķıçın “gerisin geriye, geri geri”

“*Ķaķnūs daħı taħtdan indi dīvāndan ķıçın ķıçın taşra çıķup...*” [52b/3]

loķma loķma “parça parça”

“*ol ķuşlar daħı ķanların içüp gevdelerin ayaklarıyla yırtıldılar loķma loķma idüp yutıldılar*” [23a/12]

yāb yāb “yavaş yavaş”

“*Kār u bān göçdi giderler yāb yāb.*” [39a/4]

IV. Metinde Farsça sözdizimi etkisi yoğun olarak hissedilmektedir. Ki/kim ile bağlanan birleşik cümleler yaygın olarak kullanılmıştır.

“*cemî‘-i ķuşlar Ķaķnūsun öñinde (4) baş koyup didiler kim yarın şabāħdan tırup ķal‘anun üzerine varalum cenge el ķaralum (5) Süleymān yolına cān u baş oynayalum*” [28a]

“*Süleymāndan ħavf itdüklerinden ħiçbirisi (11) çekişmediler yırtışmadılar tartışmadılar buğur ķuşlar ta‘āmı kim yidiler dillerince Süleymāna du‘ā kıldılar*” [51a]

“*Ĥakīm ķavlince Ķaķnūs sözi Süleymāna müvecceħ geldi bu aralıķda (5) nā-geħān ħacılarun birisi didi kim yā Süleymān Mışr sultānı Celāleddinden feryādçi geldi didi*” [51b]

V. İncelenen 32. cilde genel olarak bakıldığında Firdevs’in tasvir gücünün ağır bastığı görülmektedir. Aşağıdaki paragrafta yer verilen mekân tasviri de bu durumun açık bir örneğidir. Müellif bunu yaparken basit bir anlatım tarzı benimsemeyip anlattığı mekânın karakteristik özelliklerinden oldukça faydalanmıştır. Paragrafta, kapıdan içeri girilince karşlarına çıkan geniş bir avlu anlatılır. Müellif bu avlunun mermerle döşenmiş olduğunu söyler. Daha sonra avlunun ortasında bir yapıyı anlatır. Bu yapı yirmi dört sütun üzerine yerleştirilmiş yedi farklı mermerden oluşan bir kubbedir. Müellifin hayli yüksek olduğunu ifade ettiği bu kubbe içindeki hendek de ise su bulunmaktadır. Müellif anlatımının devamında bu yapıyı gören kişilerin hayranlıklarını dile getirir.

“mekāna yitdiler bir arada bir havlı gördiler kapusından içerü girdiler meydān mişāl bir havlı mermerden bir ferş döşenmiş andan havlı ortasında yigirmi dört ‘amūd üzere yedi dürlü mermerden bir kubbe velikin mu‘teber kubbe yapmışlar gāyet mu‘allā andan kubbe dā‘resi hāndeğ içi tolu şu ini kırk adım ola ol taş üzerinde vezîrlerle kubbenün yapusın gördiler teferrüc kıldılar dürlü dürlü şan‘atlarıyla naqş ve girihler gördiler” [54a/9]

VI. Metnin kurgusu içinde birçok ayet ve hadise yer veren Firdevsî'nin buradaki amacı, anlatmış olduğu hikâyeleri bunlarla desteklemektir.

عَلَّقَ مِنَ الْإِنْسَانِ خَلْقَ “halekal’insāne min ‘alak” “O, insanı bir alekadan yarattı.” (Alak suresi 2. ayet)

مَرَّةً أَوَّلَ أَنْشَأَهَا الَّذِي يُحْيِيهَا قُلَّ “kul yuhyihā-Ilezi enşeahā evvele merra(tin)” “De ki: "Onları ilk defa yaratan diriltecektir.” (Yasin suresi 79. ayet).

الْحَكِيمُ الْعَزِيزُ اللَّهُ أَنَا نَهْ “innehu enallāhu ‘azîz ü hakîm” “Şüphesiz ben mutlak güç ve hüküm sahibi Allah’ım.” (Neml suresi 9. ayet.)

VIII. Eserin “Der-Beyān-ı Hatm-i Kitāb” bölümünde 32. cildi tamamladığını, elden geldikçe nazım ve nesir kaleme aldığını dile getirir. “Ba‘de Ez-Ān Şükrullāh-ı Te‘ālā” başlığında ise ömrü yeterse 33. cildi yazacağını söyler. Allah’a dua eder ve günahlarının bağışlanması için O’ndan af diler. Daha sonra yedi beyitten meydana gelen “estağfiru’llāh” adlı manzum kısımla devam eder.

“Günāh itdüm çehān estağfiru’llāh

‘Afv kıl müste‘ān estağfiru’llāh

Muhammed hürmetiçün rahmet eyle

‘İnāyet kıl hemān estağfiru’llāh

Ne kim itdüm günāha tevbe tevbe

Caḥîm itme mekān estağfiru’llāh”

Firdevsî, cildi Yıldırım Bayezid’a dua ederek sonlandırmıştır.

“bu kitāb-ı Süleymân-nāmeyi Hüddā iken mu‘azzamuḡ ḡaḡan-ı a‘zamuḡ İldırım Bāyezîd ibn-i Muhammed ḡanuḡ eḡallāhu ‘ömrühü eyyām-ı devletinde ve devām-ı rıf‘atında otuz ikinci cildi tamām eyledüm”

SONUÇ

Firdevsî-i Rûmî, yazdığı eserlerle Türk edebiyatının XV. yüzyılda önemli isimlerinden biri olmuştur. Süleymân-nâme-i Kebîr adlı eseri de bu dönemde kaleme aldığı eserlerinden biridir. Yaşadığı dönem içerisinde birçok eser veren Firdevsî'nin bu eseri, diğerlerine nazaran kapsam ve içerik yönünden en hacimli olanıdır. Müellife uzun lâkabını kazandırmıştır. Müellif eserini Fatih Sultan Mehmet emriyle yazmaya başlamıştır. Yedinci cildi tamamladığı dönemde, Fatih Sultan Mehmet vefat eder. Bunun üzerine başa geçen II. Bayezid’in isteği üzerine eserini tekrar yazmaya devam etmiştir. Yavuz Sultan Selim döneminde de tamamlamıştır. Bu büyük külliyyatın 32. cildinin iki nüshası bulunmaktadır. Bunlar Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi (Hazine 1528) ve İstanbul Belediye

Yazmaları Muallim Cevdet Kütüphanesi (B.26)'nde kayıtlıdır. Eser manzum ve mensur karışık şekilde ele alınmıştır. Asıl hikâye mensur kısımda anlatılırken manzum bölümlerde ise anlatılan hikâye ya devam ettirilmiş ya da özeti verilmiştir. Müellif özellikle meclislerin giriş bölümünde oldukça süslü bir dil kullanmıştır. Eserin konusu, Hz. Süleyman ve onun çevresinde meydana gelen olaylardır. Eserde yer alan hikâyeler; Hz. Süleyman'ın Sivas Kalesi'ni alabilmek için Rum imparatoru ile yaptığı mücadele, Sam Süvar'ın cinler tarafından helâk edilme girişimleri ve Hızır Peygamber tarafından kurtarılması, Hz. Süleyman'ın hükümdarlığını elinden almak isteyen kişilerin ona karşı yaptığı savaş hazırlıklarından oluşmaktadır. Firdevsî eserinde, sadece kısa kısa hikâyelere yer vermekle kalmamış; tarih, tıp, felsefe, mitoloji, tasavvuf gibi birçok konuya da yer vermiştir. Üzerinde çalışılan 32. cilt, yazıldığı dönem itibarıyla Eski Anadolu Türkçesi dönemi özellikleri göstermektedir. Bunun yanı sıra yer yer Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş dönemi özellikleri de göstermektedir. Esere söz varlığı açısından bakıldığında da deyimler ve ikilemeler yönünden oldukça zengin olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

ATASOY ÇALIŞKAN, Fatma (2019). *Firdevsî-i Tâvil'in Hayât ü Memât Adlı Eseri: Tahlil ve Metin*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.

BANGUOĞLU, Tahsin (2007). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

BİÇER, Bekir (2005). *Firdevsî-i Rûmî ve Tarihçiliği*. Konya: Selçuk Üniversitesi.

BÜKE, Himmet (2015). *Firdevsî-i Rumî, Süleymannâme (38. Cilt), Dil Özellikleri, Metin, Söz Dizini*. Doktora Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.

CANIM, Rıdvan (hızl.) (2000). *Latîfî, Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n Nüzemâ (İnceleme-Metin)*. Ankara: AKM Yay.

ÇATIKKAŞ, M. Atâ (2015). *Firdevsî-i Rûmî, Satranç-nâme-i Kebîr, İnceleme, Metin, Dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

ÇATIKKAŞ, M. Atâ. (2009). *Firdevsî-i Rûmî Süleyman-Nâme-i Kebîr*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

ÇELİK, Zeynep (2010). *Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymanâme Yazmasının (81.cilt) (12b 123b yk) Bilimsel Yayını ve Üzerinde Dil İncelemeleri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKŞİOĞLU, S. (2018). *"Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme- cilt 11 (Dil İncelemesi-Metin-Dizin)"*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

GENÇ, Gülnaz (1995). *Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme (25 ve 26. Ciltler) Giriş-Metin-Sözlük*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

GÖK, A. (2019). *Firdevsî-i Rûmî, Süleymân-nâme-i Kebîr (37. cilt), İnceleme, Tenkitli Metin, Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

İSEN, Mustafa (1999). *Latîfî Tezkiresi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

KORKMAZ, Zeynep (2003). *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KÖPRÜLÜ, Orhan Fuad (1996). "Firdevsi, Uzun", *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: DİA Yay. 16, 127-129.

OLGUN, İbrahim-Parmaksızoğlu, İsmet (2011). *Firdevsî-i Rûmî, Kutb-nâme*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi.

ÖZKAN, Mustafa (2013). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

ŞAHİN, Hatice (2003). *Eski Anadolu Türkçesi*, Ankara: Akçağ Yayınları.

ŞAKAR, Sezer Özyaşamış (2009). *Firdevsî-i Rûmî, Terceme-i Câmeşûy-nâme*. İstanbul: Simurg Yayıncılık.

ŞİMŞEK, Yaşar. (2014) "Süleyman-name'nin Dili Üzerine (76. Cilt)" Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, C 12, S. 3, s. 264-278.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1992). "Batı Türkçesi "Eski Anadolu Türkçesi"". *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

USTA, Halil İbrahim (1995). *Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme-i Kebîr İnceleme-Metin-Sözlük*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

